

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Dagmar Nygrínové v právní věci žalobce: **I. R.**, zast. Mgr. Jitkou Hudouskovou, advokátkou, se sídlem Cheb, Májová 29, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. 12. 2004, č. j. 9 Ca 145/2003 - 16,

t a k t o :

- I.** Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 12. 2004, č. j. 9 Ca 145/2003 - 16, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II.** Zástupkyni stěžovatele, Mgr. Jitce Hudouskové, **se přiznává** odměna za zastupování ve výši 650 Kč, která jí bude vyplacena Nejvyšším správním soudem do 30-ti dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas podanou kasační stížností napadá shora označený rozsudek Městského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 23. 4. 2003, jímž bylo rozhodnuto, že se žádost stěžovatele o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 172/2002 Sb., o odškodnění osob odvečených do SSSR nebo do táborů, které SSSR zřídil v jiných státech, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon č. 172/2002 Sb.“) z důvodu nesplnění podmínky vymezené v § 2 odst. 1 písm. b) označeného zákona (absence českého občanství na straně jeho otce), zamítá.

Proti shora označenému rozhodnutí žalované podal stěžovatel žalobu, ve které dovozoval – to zejména ze skutečnosti, že otec byl po skončení odvezení vrácen ze SSSR do ČSR jako občan ČSR. Uvedl, že již k žádosti o poskytnutí jednorázové částky připojil opis osvědčení o otcově Československém státním občanství ze dne 26. 4. 1948 a další doklady dokládající otcovo československé občanství, otec stěžovatele tak byl v době odvezení československým státním občanem a stěžovatel splňuje tak podmínky zákona č. 172/2002 Sb. Navrhoval zrušení napadaného rozhodnutí a vrácení věci k dalšímu řízení.

V napadeném rozsudku Městského soudu v Praze bylo s odkazem na skutečnosti zjištěné ze správního spisu konstatováno, že otec stěžovatele nabyl československé státní občanství až dne 17. 5. 1957, přičemž skutečnost, že otec stěžovatele byl po odvezení do SSSR vrácen přímo do ČSR nevede k závěru, že byl československým občanem. Otec stěžovatele podle zjištění a závěru Městského soudu v Praze nabyl československé občanství na základě vlastní žádosti, a to v souladu s tehdy platným ustanovením § 3 zákona č. 194/1949 Sb. Městský soud v Praze dále uvedl, že otec stěžovatele sice disponoval od roku 1941 občanstvím slovenským (které získal za tzv. Slovenského státu), nicméně toto slovenské občanství se posléze netransformovalo v československé občanství. S odkazem na výše uvedené pak Městský soud v Praze uzavřel, že žalovaný správní orgán postupoval správně, pokud dovodil, že stěžovatel není osobou oprávněnou dle § 2 odst. 1, resp. odst. 2 zákona č. 172/2002 Sb. a žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Proti tomuto rozsudku podal stěžovatel kasační stížnost, ve které namítal, že jeho otec se od roku 1938 sám vždy považoval za občana Československé republiky. To, že mu bylo v roce 1956 doporučeno, aby si požádal o československé státní občanství, otec stěžovatele považoval jen za formální akt, který byl v té době nutný a odpovídal tehdejší politické zvlášti. Stejně tak výslovně uvedl, že se domnívá, že jestliže se transformoval Slovenský stát ve stát Československý, pak se musely transformovat i občané a jejich práva a povinnosti, přičemž soud tuto skutečnost nesprávně právně posoudil. Dovozoval proto nesprávné posouzení právní otázky soudem, požadoval aby soud uznal, že jeho otec měl již během II. světové války československé státní občanství a navrhoval zrušení napadaného rozsudku a vrácení věci k dalšímu řízení.

Následným podáním požádal stěžovatel o ustanovení advokáta.

Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 30. 5. 2005, č. j. 9 Ca 145/2003 – 31 byla stěžovateli ustanovena zástupkyně – Mgr. Jitka Hudousková, advokátka, se sídlem Cheb, Májová 29, jejímž prostřednictvím byla kasační stížnost ze strany stěžovatele dále doplněna.

V doplnění kasační stížnosti stěžovatel zejména uvedl, že jeho otec na Slovensko odešel za účelem získání zaměstnání a nikoliv za účelem napomáhat nacistickému režimu. Stejně tak výslovně uvedl, že jeho otec nikdy nehovořil o žádosti o udělení občanství, ale toliko o „uznání či obnovení“ a měl za to, že k tomuto automaticky došlo; odkázal na opis osvědčení o československém státním občanství. Doplnil, že otec stěžovatele již v roce 1938 splňoval podmínky pro udělení občanství, neboť zde žil již 16 let, studoval, pracoval, přičemž historický zlom v podobě okupace a rozdělení republiky nemůže být k jeho tíži, a to s ohledem na smysl a účel zákona č. 172/2002 Sb. Stěžovatel dále doplnil, že prarodiče stěžovatele získali československé občanství již v době tzv. První republiky, o čemž se mu však zatím nepodařilo získat dokumenty.

Na základě výše uvedeného pak stěžovatel požadoval, aby byl napadený rozsudek zrušen a vrácen k dalšímu řízení.

Žalovaná podala ke kasační stížnosti vyjádření, ve kterém zrekapitulovala obsah kasační stížnosti, a doplnila, že odkazuje na své vyjádření k žalobě a ztotožňuje se se závěry Městského soudu v Praze. Navrhla, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.

Nejvyšší správní soud napadený rozsudek přezkoumal v souladu s § 109 odst. 2 a 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), vázán rozsahem a důvodem, který stěžovatel uplatnil v kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud však postupoval i podle ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s., podle něhož je sice vázán důvody kasační stížnosti, to však neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné [§ 103 odst. 1 písm. c)] nebo bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, a nebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné [§ 103 odst. 1 písm. d)], jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná. Stěžovatel je zastoupen advokátkou.

Z kasační stížnosti vyplynulo, že stěžovatel uplatňuje důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., avšak z obsahu kasační stížnosti lze rovněž dovodit, že je podávána i z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. d) téhož zákona.

Podle ustanovení § 103 odst. 1 lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené a) nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení, d) nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popř. v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Nejvyšší správní soud po přezkoumání věci dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, byť částečně přihlédl i k důvodům, které stěžovatelem výslovně namítány nebyly.

Ustanovení § 1 zákona č. 172/2002 Sb. stanoví, že *tento zákon se vztahuje na občany České republiky, kteří jako českoslovenští občané byli odvečeni do Svazu sovětských socialistických republik nebo do táborů, které měl Svaz sovětských socialistických republik zřízeny v jiných státech.*

Podle ustanovení § 2 odst. 1 uvedeného zákona je oprávněnou osobou fyzická osoba, která splňuje následující podmínky:

a) byla odvečena do Svazu sovětských socialistických republik nebo do táborů, které měl Svaz sovětských socialistických republik zřízeny v jiných státech,

b) v době odvečeni byla občanem Československa,

c) je občanem České republiky,

d) nebyla příjemcem nároků podle zákona Slovenské národní rady č. 319/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů,

e) nebyla pravomocně odsouzena pro zločiny směřující proti demokratickému Československu a nebyla osobou státně nespolehlivou podle zákona č. 128/1946 Sb.,

o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzházejících.

Odst. 2 citovaného ustanovení doplňuje, že *zemřela-li osoba splňující podmínky podle odstavce 1 nebo byla-li prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami a) děti a manžel oprávněné osoby, b) rodiče oprávněné osoby.*

Nejvyšší správní soud z obsahu správního spisu zjistil stejné skutečnosti jako Městský soud v Praze, či žalovaný správní orgán, tedy zejména to, že otec stěžovatele, žil v Československu od roku 1922, kdy se přistěhoval s rodiči, v roce 1938 požádal v Bratislavě o udělení československého státního občanství, avšak tato žádost nebyla vzhledem k okupaci ČSR vyřízena. Po vzniku tzv. Slovenského státu požádal otec stěžovatele o udělení slovenského občanství, a tato jeho žádost byla kladně vyřízena v roce 1941. K datu 15. 5. 1945 byl otec stěžovatele odvečen do bývalé NDR a následně v září roku 1947 do SSSR a až do 20. 9. 1955 byl vězněn v táborech zvaných gulag. K datu 20. 9. 1955 byl vrácen do ČSR. Okresní národní výbor v Humenném vydal otcí stěžovatele v roce 1948 na základě naturalizační listiny Slovenského státu osvědčení o československém státním občanství. Po návratu ze sovětských gulagů požádal otec stěžovatele v roce 1956 znovu o československé státní občanství podle zákona č. 194/1949 Sb., a toto občanství poté nabyt složením státoobčanského slibu dne 17. 5. 1957. V přípisě Okresního národního výboru v Chebu ze dne 20. 6. 1956, který byl vydán v návaznosti na žádost otce stěžovatele o udělení státního občanství se uvádí, že osvědčení o nabytí státního občanství vydané otcí stěžovatele v roce 1948, bylo vydáno mylně, a vzhledem k tomu, že byl naturalizován na Slovensku v době okupace podle § 5 ústavního zákona č. 255/1939 Sb. slovenských zákonů, není naším občanem a proto žádá o udělení československého státního občanství podle § 3 zákona č. 194/1949 Sb.

Při posouzení takto zjištěného skutkového stavu vycházel žalovaný správní orgán, jakož i Městský soud v Praze, ze zákona, podle kterého lze jednorázovou peněžní částku přiznat toliko tomu, kdo byl v době odvečení občanem Československa. Z dobových důkazů obsažených ve spisu přitom vyplývá, že otec stěžovatele, i přes dřívější žádost, získal československé státní občanství až k datu 17. 5. 1957.

Stěžovatel v kasační stížnosti zejména namítal, že jeho otec se od roku 1938 sám vždy považoval za občana Československé republiky. Nemohl zato, že byla válka, a že slovenské občanství ze Slovenského státu nebylo transformováno na občanství československé. To, že mu bylo v roce 1956 doporučeno, aby si požádal o československé státní občanství, otec stěžovatele považoval jen za formální akt. Stejně tak výslovně uvedl, že se domnívá, že jestliže se transformoval Slovenský stát ve stát Československý, pak se musely transformovat i občané a jejich práva a povinnosti, přičemž soud tuto skutečnost nesprávně právně posoudil. Stejně tak výslovně uvedl, že jeho otec nikdy nehovořil o žádosti o udělení občanství, ale toliko o „uznání či obnovení“ a měl za to, že k tomuto automaticky došlo; odkázal na opis osvědčení o československém státním občanství. Dovožoval proto nesprávné posouzení právní otázky soudem, požadoval, aby soud uznal, že jeho otec měl již během II. světové války československé státní občanství.

Z uvedeného vyplývá, že není předmětem sporu, zda otec stěžovatele nabyt po vzniku Slovenského státu v roce 1941 slovenské občanství, nýbrž předmětem sporu je, zda se toto občanství transformovalo po II. světové válce v občanství československé.

Jak bylo výše uvedeno Okresní národní výbor v Humenném vydal otci stěžovatele v roce 1948 na základě naturalizační listiny Slovenského státu osvědčení o československém státním občanství. V přípisě Okresního národního výboru v Chebu ze dne 20. 6. 1956, který byl vydán v návaznosti na žádost otce stěžovatele o udělení státního občanství v r. 1956 se však uvádí, že osvědčení o nabytí státního občanství vydané otci stěžovatele v roce 1948, bylo vydáno mylně, a vzhledem k tomu, že byl naturalizován na Slovensku v době okupace podle § 5 ústavního zákona č. 255/1939 Sb. slovenských zákonů, není naším občanem. Městský soud v Praze v napadeném rozsudku, obdobně jako žalovaný správní orgán ve svém rozhodnutí, uvádí, že „naturalizace provedené tzv. Slovenským státem byly poválečnou Československou republikou pokládány za neplatné, z čehož plyne, že slovenské státní občanství otce žalobce se po skončení II. světové války netransformovalo ve státní občanství československé“.

Nejvyšší správní soud uvádí, že konstatování jak soudu, tak žalovaného správního orgánu, že „*naturalizace provedené tzv. Slovenským státem byly poválečnou Československou republikou pokládány za neplatné*“ ani jeden z těchto orgánů nijak nezdůvodnil a nijak nedoložil, o jaké rozhodnutí či právní předpis toto svoje tvrzení opírá.

Při posuzování této otázky není bez významu principiální přístup dobové právní úpravy, jmenovitě přístup dovoditelný z nařízení SNR č. 1/1944, které řešila kontinuitu právního řádu pro Slovensko, a to tak, že *všechny předpisy a opatření zůstávají v platnosti, pokud neodporují duchu republikánsko demokratickému*.

Z výše uvedeného je nutno dovodit, že jsou výrazné pochybnosti o tom, zda žalovaná při posuzování otázky státního občanství otce stěžovatele postupovala zákonným způsobem, konkrétně zda postupovala v souladu s předpisy dopadajícími na kontinuitu právního řádu z období tzv. Slovenského státu pro Slovensko a návazně pro Československou republiku. Rozhodnutí žalované je tedy z tohoto pohledu nutno považovat za rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost a nedostatek důvodů ve smyslu § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Městský soud v Praze měl proto toto napadené rozhodnutí žalované zrušit pro vady řízení. Neučinil-li tak, nutno dospět k závěru, že řízení před soudem trpí jinou vadou, která mohla (a zřejmě i měla) za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, byť částečně i z jiných důvodů, než byly namítány, proto napadený rozsudek zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

V dalším řízení je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto zrušovacím rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). Teprve poté, až bude objasněno, jaká rozhodnutí či předpisy byly určující pro řešení naturalizací provedených tzv. Slovenským státem poválečnou Československou republikou, bude možno posoudit, zda stěžovatel byl v době odvléčení československým občanem, či nikoliv.

V novém rozhodnutí o věci rozhodne soud i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

Vzhledem k tomu, že zástupkyně stěžovatele, Mgr. Jitka Hudousková, byla ustanovena soudem, přiznal Nejvyšší správní soud podle § 35 odst. 7 v návaznosti na § 120 s. ř. s. označenému zástupci za zastupování v řízení o kasační stížnosti odměnu,

a to v celkové výši 650 Kč, sestávající se z odměny dle vyhlášky č. 177/1996 Sb. za dva úkony právní služby [á 250 Kč - § 11 odst. 1 písm. a) a d) ve spojení s § 7 a 9 odst. 2 cit. vyhlášky] a dvou režijních paušálů (á 75 Kč - § 13 odst. 3 téže vyhlášky).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. července 2006

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu